

Loitzowie - założyciele Nowego Dworu

Data publikacji: 25/06/2020

450 LAT NOWEGO DWORU GDAŃSKIEGO

TEKST 2 - Loitzowie - założyciele Nowego Dworu

Początki Nowego Dworu Gdańskiego nierozdzielnie związane są z kupiecko-bankierską rodziną Loitzów. Swoją wielką karierę rozpoczęli w Szczecinie, gdzie poprzez handel m.in. śledziami i solą dorobili się ogromnej fortuny. Do połowy XVI w. sieć kontaktów Loitzów obejmowała niemal całą Europę. Obecni byli w najważniejszych ośrodkach handlowych: Amsterdamie, Antwerpii, Lizbonie, Marsylii czy miastach Rzeszy.

Statki z ich towarami dopływały również do Anglii. Nie może zatem dziwić fakt, że jednym z miejsc, w którym rodzina ulokowała swoją filię był Gdańsk. Ten szybko rozwijający się w XVI w. ośrodek był najważniejszym miastem handlowym w basenie Morza Bałtyckiego. Loitzowie sprawnie wykorzystali europejską koniunkturę na polskie zboże oraz produkty leśne pomnażając swój majątek, a dzięki sprawnie prowadzonej polityce matrymonialnej szybko także awansowali w hierarchii gdańskiego patrycjatu.

Zgromadzony przez lata kapitał pozwolił rodzinie na podjęcie działań bankierskich. Wśród osób, które pożyczaly pieniądze od Loitzów byli m.in.: elektorzy brandenburscy, księżęta pomorscy czy król duński. Jednak tym, który z nich uczynił swoich nadwornych bankierów był władca polski Zygmunt II August.

Loitzowie ostatniemu z Jagiellonów pożyczali pieniądze nie tylko na prowadzenie kampanii wojennych, czy wyposażenie statków, ale także na zakup drogocennych kamieni oraz znajdujących się na Zamku Królewskim na Wawelu słynnych arrasów.

W ramach spłaty długu Zygmunt August oddawał im w zastaw kolejne ziemie wchodzące w skład dóbr królewskich.

Już w 1535 r. przedstawiciel rodziny, Michael Loitz, wszedł w ramach zapisów testamentowych we współposiadanie żuławskich wsi: Tui, Lubieszewa, Orłowa oraz Ostaszewa.

W 1552 r. wraz ze swoim bratem Szymonem otrzymał od Zygmunta Augusta obok wspomnianych już wyżej osad również prawa do folwarku Reimerswalde (okolice dzisiejsze wsi Cyganek w sąsiedztwie Linawy).

W kolejnych latach posiadłości Loitzów na Żuławach uległy powiększeniu. Widać to chociażby w licznych zapisach dotyczących handlu i kredytu jakie znajdują się w księgach rachunkowych rodziny. Żuławskie posiadłości przynosiły spore dochody. Najprawdopodobniej pod koniec lat 40-tych stały się również miejscem gdzie na stałe osiadł Michael Loitz. Niestety nie wiemy gdzie dokładnie znajdował się jego siedziba. Wszelkie dotychczasowe przypuszczenia nie znajdują potwierdzenia w materiale źródłowym.

Niewątpliwym jest, że już od połowy lat 60-tych trwały najprawdopodobniej prace nad budową nowej siedziby rodu. W dokumentach podskarbach wizytujących żuławskie ziemie znajdujemy informację z 1565 r., w których mowa jest o tym, że panowie Loitzowie prowadzą wyręb lasu w okolicach dzisiejszego Żelichowa. 5 lat później przebywający na Żuławach Malborskich królewscy lustratorzy odnotowali, że rodzina pozyskała z zamku malborskiego 160 000 cegieł na budowę Nowego Dworu.

W 1570 r. inwestycja została ukończona. Zamek wybudowany został na niewielkiej wyspie w rozwidleniu rzeki Tugi, a wkrótce obok zaczęły powstawać inne zabudowania, dając tym samym początek dzisiejszemu Nowemu Dworowi Gdańskiemu.

Radość Loitzów nie trwała długo, albowiem w 1572 r. rodzina w skutek śmierci swoich największych dłużników m.in. króla Zygmunta Augusta zbankrutowała. Nowo wybudowany zamek i znajdujące się w jego okolicy wsie trafiły wkrótce w inne ręce.

Ale o tym opowiemy już w przyszłym tygodniu.

Ilustracja: Epitafium Michaela Loitza i jego żony Korduli Feldstedte znajdujące się w kościele Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Gdańsku.

Ilustracja: Karta tytułowa księgi rachunkowej rodziny Loitzów z 1566 r.

Tekst: Łukasz Kępski

I. v. 200

Beldts Emame

Direc mich Ducas Kleygem
registeriret vnd beschriebem
den ersten Septembis ange-
fangem vnd den Laß-
ten Decembis ge-
schlossen p

Anno

1566